

Inleiding

Sinds 29 mei 2002 is de Binnenlandse Veiligheidsdienst omgevormd tot Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD). Ruim vijftig jaar is deze dienst de bekendste en belangrijkste geheime dienst in Nederland. Zijn taak is om de Nederlandse samenleving te beschermen tegen bedreigingen van de democratische rechtsorde, van de veiligheid of van gewichtige belangen van de staat. Tot 1989 was dat een overzichtelijke taak: Nederland moest beschermd worden tegen de communistische vijand. Met het einde van de koude oorlog was de relatieve rust en duidelijkheid voor de BVD ten einde. De klassieke vijand was verdwenen.

De BVD verdween daarmee echter niet van het toneel. Wel kwam er de nodige kritiek op de dienst, kritiek die zich met name richtte op het optreden ten tijde van de koude oorlog en het gebrek aan openheid en controle. Velen waren nu van mening dat ook de BVD toe was aan een herziening. Dit zou tevens moeten leiden tot nieuwe wetgeving op het gebied van inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

In deze onrustige tijd was het zaak voor de BVD om met zo min mogelijk kleerscheuren uit het politieke gevecht te komen en dus kwam er een uitgebreide lobby. Onder aanvoering van toenmalig hoofd Arthur Docters van Leeuwen begon de dienst met een waar mediaoffensief. Om het eigen bestaansrecht veilig te stellen moest de BVD aantonen dat er wel degelijk nog allerlei gevaren dreigden voor de Nederlandse samenleving. Blijkbaar wist men de juiste snaar te raken en beschikte men over de juiste contacten. De kritiek op de dienst is min of meer verstomd, terwijl de taken en bevoegdheden zijn of worden uitgebreid, het budget steeds verder is verhoogd en er inmiddels zelfs aanzienlijk meer mensen in dienst zijn dan zo'n tien jaar geleden.

Met de aanslagen van 11 september 2001 in New York en Washington lijken ook de laatste critici van de BVD stilgevallen. Er is een nieuwe vijand opgestaan, het moslimfunda-

mentalisme, en een inlichtingendienst lijkt meer nodig dan ooit. Naast pleidooien voor een algemene identificatieplicht, het opnieuw instellen van grenscontroles en meer politie op straat, klonk er ook een roep om meer geld, personeel en bevoegdheden voor de BVD. Als reactie op de aanslagen in de VS kreeg de dienst er enkele tientallen miljoenen euro bij. Dit geld zal met name gebruikt worden voor personeelsuitbreiding en intensievere samenwerking met politie en buitenlandse diensten. Hieruit blijkt dat het niet om een tijdelijke uitbreiding gaat, want vooral het aannemen en opleiden van nieuw personeel kost veel tijd. De discussie over het nut van een inlichtingendienst en het feit dat er toch ook wel wat 'nare' trekjes aan zo'n dienst zitten, lijkt hiermee in één klap achterhaald.

Wij willen toch proberen, tegen haast alle stromen in, deze discussie weer op gang te brengen, want een geheime dienst houdt zich natuurlijk niet alleen met 'echte' terroristen bezig. Dat was al zo in de tijd voor de val van de muur, toen de BVD alles wat maar enigszins riekte naar communisme in de gaten hield, dat is nog steeds zo, en dat zal in de toekomst ook niet veranderen.

Dit boek richt zich met name op de nieuwe terreinen van de dienst sinds de omslag in de jaren negentig. Boze taxi-chauffeurs, georganiseerde misdaad, problemen in oude stadswijken, voetbalsupporters, infiltratie in grote geweldloze milieuorganisaties of het in de gaten houden van een islamitische groepering waarvan de BVD zelf zegt dat het gaat om een gematigde en op integratie gerichte organisatie, niets lijkt de dienst te dol om zijn pijlen op te richten. Controle op de AIVD (en andere inlichtingendiensten) is er nog steeds niet of nauwelijks.

Met de aanslagen op 11 september 2001 is de wereld wel veranderd, ook de wereld van inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Het geven van meer geld en bevoegdheden aan een geheime dienst zal vooral leiden tot een verdere verbreding van zijn werkterrein en het in de gaten houden van nog meer mensen en groepen. Hopelijk zal, als de eerste emoties en opportunistische uitlatingen weer wat getemperd zijn, de discussie wat inlichtingendiensten betreft ook daar weer over gaan.